KAMUSAL-TOPLUMCU İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMET SUNUM MODELİ

A. Selçuk Atalay
Tıp Doktoru- İşyeri Hekimi
Kamu Yönetimi Bilim Uzmanı

KAMUSAL-TOPLUMCU
İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ HİZMET SUNUM MODELİ

Böyle bir tartışma var mı?

Temel olarak kamucu sağlık sistemini savunan bir eksene yerleşen mesleki ve sendikal örgütlerin, işçi sağlığı konusunda bugüne kadar kamusal bir hizmet sunum modelini yaygın olarak tartışmaya yeterince açmadığı anlaşılmaktadır.

Kimin tartışması? Sorular neler?

İşçiler, Sermaye, Devlet, OSGB'ler, İSG Profesyonelleri, İşsizler, Çevreciler, meslek örgütlerinin, sendikaların...

İSİG Profesyonelleri… Bireysel sözleşme ile hizmet (?)

İşçilerin daha çok yanında/içinde, emek sermaye çatışmasının bir tarafı olarak düşünülmüş olmasından dolayı tercih de edilmiş olabilir. Ancak;

- Bireysel sözleşmelerle çalışan İYE-İGU, görev yaptıkları şirketler tarafından beyaz yakalı çalışan olarak kabul ediliyor; böylece işçi sınıfının içinde ayrışmalara sebep olan kapitalist sistem taktiklerine/yöntemlerine muhatap oluyorlar.
- İşkolu sendikacılığının getirdiği kısıtlamaların etkisi ile İYE-İGU işçilerin grevlerine/direnişlerine katıl-a-mamışlardır.
- İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları (Genellikle emekten yana bir niyet taşıyarak) emek sermaye arasındaki gerilimleri yumuşatan, "işin devamını/işin sağlığını" gözeten bir rolü üstlenmişlerdir.

Bireysel sözleşme ile hizmet

- Yoğun poliklinik hizmeti (OSGB üzerinden çalışanlarda da benzer bir durum söz konusudur), işyerinde insan kaynaklarının bazı süreçlerinde görev aldığı, işyeri hekimliğinin asıl odaklanılması gereken işlerin ikinci planda kaldığı görülmektedir.
- Asgari ücretleri meslek örgütü tarafından belirlenirken (Son dönemde meslek örgütünün bu konudaki kuvveti azalmıştır), işyeri hekimleri sınıfın ücret mücadelesinin dışında kalmışlardır. OSGB'ye bağlı çalışanlar özlük hakları sorunlarını örgütsel mekanizmalarla çözme yoluna yönelmemiştir.
- Bireysel sözleşmelerle çalışan işyeri hekimlerinin ve iş güvenliği uzmanlarının, performans değerlendirmelerine tabi tutulduğu, işçiyi yalnızlaştıran, güçsüzleştiren, rekabete mecbur bırakan yeni insan kaynakları uygulamalarına alet edildiği görülmektedir.

- Akıl
- Kişisel beceriler

- Deontoloji
- Örgütlülük

Kamusal-Toplumcu İşçi Sağlığı Güvenliği Hizmeti

- "İş Sağlığı ve güvenliği"..."işçi sağlığı ve güvenliği"
- *Türkiye Cumhuriyeti Anayasal olarak sosyal devlet olma gerekliliği taşıdığından,*
- *işçilerin sağlığı ve güvenliği konusunun en temel kamu hizmetlerinin başında gelmesi gerektiğinden, işçilerin sağlığını korumaya ve geliştirmeye yönelik çalışmalar kamunun sorumluluğunda, kâr amacı taşımayacak bir çerçevede yürütülmelidir. Tüm çalışanların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesi hizmetlerine erişim ve nitelikli bir şekilde yararlanma hakkı vardır.*
- **OSGB'ler ortadan kalkıyor**

Kamusal-Toplumcu İşçi Sağlığı Güvenliği Hizmeti

- Sendikalar, TTB ve TMMOB işçi sağlığı alanının doğal aktörleridir.
- İSİG ulusal ölçekte planlanması gerekir. Hizmetin yürütülmesi ve denetlenmesinde Bakanlıklar kadar sendikaların, meslek odalarının, üniversitelerin ve işyerinde işçilerin söz hakkının olması gerekir.
- **Sağlık-Güvenlik-Çevre**
- Modelle işçi sağlığı ve güvenliği konularını işyerinin çevrede ve halk sağlığı üzerinde yarattığı etkilerle birlikte değerlendiren bir bakış açısı gelmektedir.

Kamusal-Toplumcu İşçi Sağlığı Güvenliği Hizmeti

- Küçük işyerlerinde ekonomik güçlükler, yetersiz teçhizat ve donanım vb. sorunlar çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesini olumsuz olarak etkilemektedir. Model çerçevesinde İşçi Sağlığı İşçi Güvenliği Merkezleri (İSİGEM'ler) aracılığıyla küçük büyük tüm işyerlerine, tüm çalışanlara İSİG hizmeti verilmelidir.
- İşyerini ve makineleri koruyan risk analizleri kadar; işçilerin sağlığını koruyan, her işçi için kişiselleştirilmiş "sağlık risk analizleri" yapılmalıdır.

Kamusal-Toplumcu İşçi Sağlığı Güvenliği Hizmeti

- Modelde İSİG hizmetleri Birinci Basamak Sağlık Hizmetleri ile entegre edilmektedir
- Çalışanlara verilecek koruyucu sağlık hizmetinin, İSİGEM'lerde bulunan birinci basamak sağlık kuruluşlarından başlamak üzere, basamaklandırılmış
- İSİGEM'lerde bulunan birinci basamak sağlık kuruluşları, mevcut sistemde aile hekimlerine ulaşamayan çalışanları koruyucu ve tedavi edici birinci basamak sağlık hizmetiyle buluşturmalıdır.

Kamusal-Toplumcu İşçi Sağlığı Güvenliği Hizmeti

- SGK'nın rolünün tazminle sınırlanması. Meslek hastalığı, ilk teşhis ve bildirim süreçlerinin işçi sağlığı alanı Sağlık Bakanlığı uhdesine alınması gerekir.
- İşyeri hekimliğinin bir uzmanlık alanı haline getirilmesi.
- İşvereni değil işçiyi koruyan, etkin, caydırıcı bir denetim ve ceza sisteminin kamusal olarak kurulması gerekir.
- İSİG alanında ceza yönteminin yanı sıra hem İSİG çalışanları hem de işverenler için özendirici, ödül yöntemlerinin de tarif edilmesi gerekir.

Kamusal-toplumcu işçi sağlığı güvenliği hizmet modeli ile;

- Ulusal düzeyde özerkleştirilmiş bir İSİG organizasyonu önerilmektedir.
- İşverenin İSİG çalışanları ile ekonomik bağı koparılarak, İSİG çalışanlarının işverenlerin ödeme yaptığı havuzdan ücretlerini almaları sağlanmaktadır.
- İSİG hizmetlerinin coğrafi planlama ile yerinde verilmesi hizmetin etkinliğini, ulaşılabilirliğini artırmaktadır.
- İSİG Personeli sahada yalnız kalmaktan kurtularak, organizasyon içindeki birimlerden destek almaktadır.
- Model uyarınca, işverenden bağımsız hale gelen İSİG çalışanları sermaye dışı, kamuya ait kuvvetin emekten yana bir çizgide gerçekçi denetimler yapmasını sağlayacaktır.

Kamusal-toplumcu işçi sağlığı güvenliği hizmet modeli ile;

- İşçilerin çalışma yaşamları boyunca maruziyetlerini ve sağlık durumlarını takip edebilen bir sistem kurulmaktadır.

Eğitim

- İSİG çalışanlarının mesleki yetkinliğini sağlayacak eğitim süreçlerini belirlemek,
- İşyeri hekimliği uzmanlığı-mesleki sağlık uzmanlığı…
- İşyeri Sağlık Güvenlik Teknikeri

İSİG Hizmet Sunum Birimleri Çalışanları

İşyeri Sağlık Güvenlik Birimi (İSGB)

İSİG hizmetinin en uçtaki yapısıdır.

- Her İSİGEM coğrafik olarak hizmet verdiği alanda bulunan her bir işyeri için bir İSGB kurar.
- İSGB bünyesinde İSİGEM tarafından atanmış;

  İşyeri sağlık güvenlik teknikeri

  İş güvenliği uzmanı

  İşyeri hekimi ya da İşçi Sağlığı Uzmanı

İSİGEM (İşçi Sağlığı İş Güvenliği Merkezi)

- Birden fazla işyerine hizmet sunan birimler.
- İşçilerin yoğun olduğu sanayi/iş bölgelerinin coğrafik dağılımını dikkate alınarak kurulurlar. Her bir işyeri kendisine coğrafik olarak en yakın İSİGEM'den hizmet alacaktır
- Bu merkezler sanayi alanlarının/işyerlerinin özelliklerine göre değişik tiplerde (personel, hizmet, araç-gereç-cihaz içerikleri bakımından) planlanmalıdır.

Her İSGB bir İSİGEM'e bağlı, İSİGEM'ler de Bölge merkezlerine bağlı çalışırlar.

BUGÜN…

- İşyeri hekimi, İş Güvenliği Uzmanı kime bağlı?

  OSGB patron

  Patron

KVKK… Çalışanı sağlık bilgileri

İSİGEM

- Hizmet verdiği bölgedeki her bir işyerinin kaydını almak, NACE kodunu ve tehlike sınıfını onaylamak, işyerine kendi kadrosundan İSGB atamak, Sağlık ve güvenlik eğitimlerini planlamak ve gerçekleştirmek,
- Enstitü ve Bölge Müdürlüğü tarafından belirlenen yıllık İSİG programlarının uygulanmasını sağlamak,
- İşyerlerinde çocuk işçiliği, yasal olmayan fazla çalışmayı, izinsiz göçmen işçiliği, sağlık ve güvenliği tehdit eden şartları ortadan kaldırmak,
- Ortam ölçümlerini ve biyolojik monitörizasyon için laboratuvar çalışmalarını yapmak.
- Sağlık Bakanlığı ile bütünleşmiş çalışma sürecini yürütmek.

Demek ki ‘İSİGEMLER’ de

- Ortam ölçüm/takip laboratuvarı,
- Biyolojik monitörizasyon laboratuvarı,
- Eğitim ve toplantı salonları,
- Birinci Basamak Sağlık Birimi: Aşılama, ana-çocuk sağlığı, hastalık tarama programları, önleyici sağlık tedbirleri v.b. birinci basamak koruyucu sağlık hizmetlerini ve ayakta tanı tedavi işlemlerini yapar. İSİGEM içindeki bu sağlık birimlerinin dijital olarak yaptığı sevklerle hasta işçiler 2. Basamak hastanelerinde aynı gün içinde muayene olabilirler. İSGB sağlık kayıtlarına dijital olarak ulaşabilmelidir. Aynı şekilde İşyeri hekimleri, işçi sağlığı uzmanları da işçinin tüm sağlık kayıtlarına ulaşabilmelidir.
- Çevre Sağlığı Birimi: İşyerlerinin yarattığı hava, su, toprak kirliliği gibi çevre şartlarının ölçümlerini, kontrolünü yürütür.

İSİGEM

- 112 Acil birimi
- İSİGEM’lerde nöbet sistemi (Gece çalışması takibi!)

İş Sağlığı ve İş Güvenliği Bölge Merkezi

Ulusal politikalar doğrultusunda bölgesindeki İSİGEM'ler arasında politika ve programların koordinasyonunu sağlar, çalışma ortamına, çevre ve çalışan sağlığına yönelik ölçme, değerlendirme, kontrol hizmetleri verir.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Enstitüsü (İSİG Enstitüsü)

Alana ilişkin standardizasyon, akreditasyon, stratejik plan hazırlanması, uygulanması, değerlendirmesi, araştırma, denetim, danışmanlık, eğitim, referans kurum olma işlevlerini yerine getirir.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Ulusal Konseyi

- Ulusal ölçekte İSİG bütçesini hazırlar, ulusal politikaları belirler, hizmet standartlarını belirler.
- İSİG hizmetlerinin gelir gider dengesini izler, yıllık bütçe yapar. Genel bütçeden alınacak miktarlar belirlenir.
- Konsey dönemsel olarak çerçeve “sağlık-güvenlik ve çevre” politikaları, hedefleri belirler ve Enstitü aracılığıyla hayata geçirir.
- Konsey Üyeleri aşağıdaki şekildedir:
  - Sağlık Bakanı
  - Çalışma Bakanı
  - Çevre Bakanı
  - İSİG Enstitü Başkanı
  - Sendika Temsilcileri
  - Üniversite Temsilcisi
  - Meslek Odaları Temsilcileri
  - İlgili STK temsilcileri

İSİG HİZMETLERİNDE GÖREV ALAN ÇALIŞANLAR

- İşyeri Sağlık Güvenlik Teknikeri

Mevcut durumda İşyeri Hekimleri için tarif edilen görevlerin bir kısmını yüklenebilecek, sağlık güvenlik risk analizi yapabilecek, acil tıbbi durumlara müdahale edebilecek, raporlamalar yapabilecek bilgi birikimine ve pratiğe sahip olacaklardır.

İşyeri Sağlık Güvenlik Teknikeri

50 ve üstünde işçisi olan her işyerinde tam gün çalışan bir “işyeri sağlık güvenlik teknikeri” bulunacaktır. İSGB’lere İSİGEM tarafından işçi sayısına göre İş Sağlığı Teknikeri ataması yapılacaktır.

İş Sağlığı Güvenliği Teknikeri

- İSGB'nin/İSGB'lerin hizmet verdiği işyerlerini ve eklentilerini dolaşacak, yeni bir sağlık güvenlik riski gördüğünde, bağlı bulunduğu İSGB'nin diğer üyelerini yeni risk değerlendirmesi yapılması ve önlemler alınması için davet edecektir.
- İş Sağlığı Teknikeri haftalık dijital bir forma, işyerindeki/işyerlerindeki;

Sağlık açısından riskli olan personelleri,

O hafta içinde sağlık sebebiyle istirahatte olan personelleri,

İSGB tarafından sağlık açısından takibe alınmış işçilerin genel sağlık durumlarını,

Engelli çalışanların genel sağlık durumunu,

Stajyer ve çırakların durumu,

Hamile işçilerin durumu,

Çalışanlar arasında psikolojik, sosyal v.b. destek gerektiren işçilerin bildirimi,

Yatakhane, yemekhane v.b eklentilerdeki koşulları,

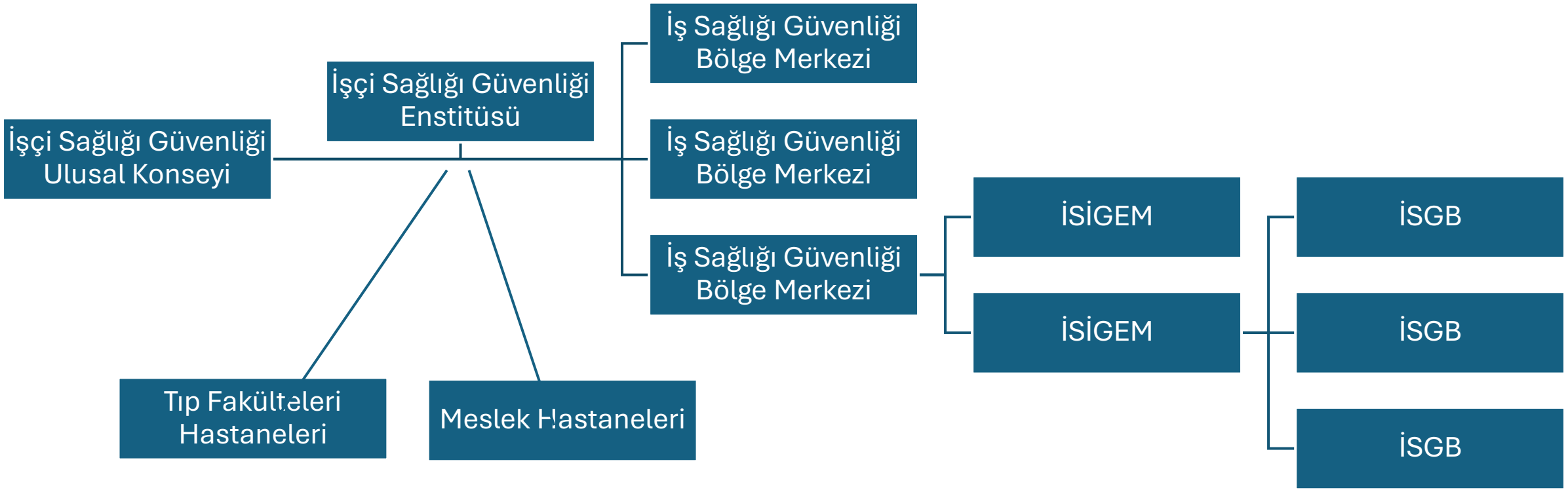
İşçi Sağlığı Güvenliği Ulusal Konseyi
İşçi Sağlığı Güvenliği Enstitüsü
İş Sağlığı Güvenliği Bölge Merkezi
İş Sağlığı Güvenliği Bölge Merkezi
İş Sağlığı Güvenliği Bölge Merkezi
İSİGEM
İSİGEM
İSGB
İSGB
İSGB
Tıp Fakülteleri Hastaneleri
Meslek Hastaneleri

Mobil İSGB

Başta ev eksenli, mevsimlik tarım işçileri, yevmiyeli, kendi hesabına çalışan işçilere hizmet veren bu İSGB'ler işyerlerine atanmamış, İSİGEM bünyesinde bulunan mobil İSGB yapılarıdır.

EV EKSENLİ, YEVMİYELİ, KENDİ HESABINA ÇALIŞANLAR

- Tüm bu gruplarda yer alan işçiler ücretsiz olarak İSİG hizmetlerinden faydalanacaktır. Bu grupların İSİG hizmetlerinden faydalanması-sigortalı olması vb. herhangi bir koşula bağlanmaz.
- Ev eksenli, yevmiyeli (katı atık işçileri, hamallar vb.) yada kendi hesabına çalışan her işçi çalışma alanına ya da ikametgâhına yakın İSİGEM'e bireysel olarak kaydolur. İSİGEM bünyesindeki Mobil İSGB aracılığıyla İSİG hizmetlerini alır.

Mevsimlik Tarım İşçileri

- Mevsimlik göçmen tarım işçilerinin her yıl iş için göç etmeden önce “işe giriş muayene formu” işyeri hekimi/işçi sağlığı uzmanı tarafından hazırlanarak, ancak “işe uygunluk” verilir ise tarım işine gidebilmelidir. Bu muayeneler işçinin yaşadığı/ikametinin olduğu ildeki İSİGEM’lerdeki hekimlerce yapılmalıdır.

İSİG Puanı

Her işyeri için; belirli periyotlarla Enstitü tarafından hazırlanmış “işyeri İSİG Değerlendirme Formlarının” İSGB’ler tarafından puanlaması ve İSİGEM İSİG Kurulunda kesinleştirilmesi ile oluşan puandır. Bu puanlara göre işyerlerinin İSİG hizmet ödemeleri de değişir.

ÖZLÜK HAKLARI VE FİNANSMAN

- İSİG hizmetlerinin finansmanı işverenler tarafından Enstitü bünyesinde bulunan İSİG Mali Havuzuna yapılan ödemelerden karşılanır.
- Çalışanların ödemeleri bölge merkezleri üzerinden yapılır.
- İşverenlerin Enstitüye yapacakları aylık ödemeler; işçi sayılarına, tehlike gruplarına ve İSİG puanlarına göre Enstitü tarafından belirlenecektir.
- Ev eksenli, yevmiyeli, kendi hesabına çalışanların İSİG hizmet bedelleri SGK tarafından karşılanacaktır.

Cezalar

- İSİG puanı düşük olan işverenlere para cezaları verilebilecektir.
- Ölümlü iş kazası olan işyerlerinde kök sebep analizi tamamlanıncaya ve gerekli tedbirler alınıncaya kadar “işi durdurma” kararı uygulanacaktır.
- İş kazası sonucu ölüme sebep olan ve yargılamada ceza alan işverenlere işyeri açma ruhsatı yasayla belirlenecek süre boyunca verilmeyecektir.

İSİG Acil Hattı

- Dijital olarak işçiler tarafından kullanılabilecek bir aplikasyon üzerinden, her işçi hizmet aldığı İSGB'nin bağlı olduğu İSİGEM'e dolaysız olarak ulaşabilecektir.
- İşçiler bu kanalla işyerinde sağlığı ve güvenliği tehdit eden bir tehlikeyi, çevrede oluşan bir kirliliği, çalışma yasalarına karşı işyerinde oluşan herhangi bir ihlali İSİGEM'e derhal bildirebileceklerdir.
- İSİG Hizmet Takibi

İşçiler kendi işyerlerinde yapılan İSİG hizmetlerinin dökümanlarına, işverenin İSİG puanı bilgilerine, kendilerine ait dijital sağlık kayıtlarına ulaşabilecektir.

Denetim

- İşçi sağlığı teknikerleri çalıştıkları işyerlerinde haftalık kontroller yapacaklar ve kontrol formlarını üst kuruluşlara haftalık ileteceklerdir.

Forum Sağlık 2023

- https://saglik2023.org
- https://www.instagram.com/forumsaglik2023/
- www.youtube.com/c/ForumSağlık2023